

Ένα δίγλωσσο ελληνο-γαλλικό παιδαγωγικό πρόγραμμα: η εμπειρία έξι χρόνων εφαρμογής

Μπρισίμη Ρένα

Περίληψη

Έξι χρόνια λειτουργίας ολοκληρώθηκαν για ένα δίγλωσσο ελληνο-γαλλικό παιδαγωγικό πρόγραμμα που εφαρμόζεται στις δύο τελευταίες τάξεις του 5ετούς Δημοτικού και στις τέσσερις τάξεις του 4ετούς Γυμνασίου του γκι Franco-Hellique στο γαλλικό του τμήμα, με μαθητές από 33 εθνικότητες. Μαθήματα γλωσσικού, πολιτιστικού και επιστημονικού περιεχομένου (νεοελληνική Γλώσσα, Λογοτεχνία, Ιστορία, Αρχαία ελληνικά και διαδοχικά Φυσική, Βιολογία, Μαθηματικά) 'μοιράζονται' στο ωρολόγιο πρόγραμμα και διδάσκονται από δίγλωσσους Έλληνες και Γάλλους εκπαιδευτικούς. Δύο διαφορετικές παιδαγωγικές φιλοσοφίες συναντώνται, οι μαθητές στην πλειοψηφία τους βελτιώνουν τη γνώση και των δύο γλωσσών, ενώ ο πολιτισμικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού έργου ενισχύεται. Γεννιέται ένας προβληματισμός για τίτλους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με κοινή αναγνώριση.

Summary

A bilingual Greek-French educational program has been in practice for 6 years in the last two classes of the primary school-with a duration of 5 years according to the French system- and in all the four classes of the compulsory high school, at the French section of Lycée Franco-Hellinique, having pupils of 33 different nationalities. Various lessons of linguistic, cultural and scientific interest (Modern Greek Language and Literature, History, Ancient Greek and, in successive years, Physics, Biology and Mathematics) have a 'shared' timetable and are taught by bilingual Greek and French teachers. Two different educational concepts find their meeting point, the majority of the pupils improve their competence in both languages and the cultural aspect of the educational procedure is fortified. These could be the first steps towards college diplomas of common recognition among EU countries.

Ένας προβληματισμός που εντείνεται

Η λειτουργία 'ευρωπαϊκών' και 'διεθνών' σχολείων (ή τμημάτων τους) και το περιεχόμενο του διδακτικού τους προγράμματος, αποτελούν αντικείμενο ποικίλων συζητήσεων αλλά και πρακτικών εφαρμογών κυρίως κατά τα τελευταία 25 χρόνια. Κάτι τέτοιο αφορά τόσο ιδρύματα που δρουν υπό την αιγίδα και με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα γνωστά μας ως 'Ευρωπαϊκά Σχολεία', όσο και άλλους διεθνείς ιδιωτικούς οργανισμούς (π.χ. International accalaureate με έδρα τη Γενεύη) αλλά και δημόσια εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα σε ορισμένες ευρωπαϊκές κυρίως χώρες που αποβλέπουν σε διεύρυνση και εξέλιξη των αναλυτικών διδακτικών τους προγραμμάτων. Στον πυρήνα της προβληματικής που αναπτύσσεται, βρίσκεται και το θέμα των πολύγλωσσων -δίγλωσσων ή τρίγλωσσων- παιδαγωγικών προσεγγίσεων, ως βάση για το 'σχολείο του αύριο'.

Ο προβληματισμός το τελευταίο διάστημα εντείνεται: ένας ευρωπαϊκός 'εκπαιδευτικός χάρτης' που θα περιλαμβάνει κοινή αναγνώριση τίτλων σπουδών αρχικά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ως απαραίτητων στο επαγγελματικό και επιστημονικό πεδίο) και σ' ένα επόμενο στάδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ανήκουν στις προτεραιότητες που έθεσε η Διακήρυξη της Μπολόνια αλλά και, από άλλη οπτική γωνία, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών σε πανευρωπαϊκή κλίμακα.

Η λειτουργία του πρώτου Ευρωπαϊκού Σχολείου επί ελληνικού εδάφους, στην Κρήτη, από το Σεπτέμβριο του 2005, αρχικά με τάξεις μόνο του Δημοτικού, συμβάλλει σ' αυτόν τον προβληματισμό. Φέρνει παράλληλα στην επιφάνεια το θέμα του εκσυγχρονισμού του νομικού πλαισίου για τα ξένα εκπαιδευτήρια στην Ελλάδα (θέμα που θα ήταν σκόπιμο να απασχολήσει το ΥΠΕΠΘ καθώς ο ισχύων νόμος είναι του 1931), βάσει ευρωπαϊκών προδιαγραφών και εξελίξεων αλλά και της ίδιας της σύγχρονης πραγματικότητας.

Από αυτήν την άποψη, παρουσιάζει ενδιαφέρον η περίπτωση του Ελληνογαλλικού Σχολείου Αγίας Παρασκευής, του *yci Franco-Hell i ique gθ elacroix (FH)*, και η πορεία ενός προγράμματος που ολοκλήρωσε τον έκτο χρόνο εφαρμογής του και στοχεύει παράλληλα τόσο σε μια πολύγλωσση προσέγγιση όσο και στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού σ' ένα περιβάλλον μαθητών από 33 διαφορετικές εθνικότητες.

Μια πρωτοβουλία που οδήγησε σε 'διεθνείς τάξεις'

Το FH, επίσημο σχολείο του γαλλικού κράτους στην Ελλάδα, από την ίδρυσή του το 1975 με διακρατική συμφωνία που φέρει τις υπογραφές των Κωνσταντίνου Καραμανλή και *al ury Giscard d' taing*, ακολουθούσε επί πολλά χρόνια δύο παράλληλους εκπαιδευτικούς άξονες: ένα *ελληνικό τμήμα* στο Γυμνάσιο και το Λύκειο και ένα *γαλλικό τμήμα* σε όλες τις βαθμίδες. Τα δύο τμήματα συστεγάζονται και συνεργάζονται με ποικίλους τρόπους. Η παράλληλη ωστόσο λειτουργία όσον αφορά τα αναλυτικά εκπαιδευτικά προγράμματα, όπως έχουν εκπονηθεί από τα Υπουργεία Παιδείας των δύο χωρών, αποτελούσε τη βασική γραμμή πλεύσης μέχρι πριν από λίγα χρόνια. Τότε, τέθηκε πιλοτικά σε λειτουργία ένα τμήμα που επιχειρούσε ένα δίγλωσσο και διπολιτισμικό παιδαγωγικό πρόγραμμα, για μία μερίδα μαθητών του γαλλικού τμήματος του σχολείου. Η επιτυχημένη εφαρμογή του οδήγησε σε σημαντική διεύρυνση, με αποτέλεσμα έξι συνολικά τάξεις του Δημοτικού και του Γυμνασίου να αποτελούν πλέον τις *classes internationales διεθνείς τάξεις*) στο γαλλικό τμήμα του FH.

Ένα δίγλωσσο πρόγραμμα: φιλοσοφία και περιεχόμενο

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει 2 τάξεις Δημοτικού και 4 τάξεις Γυμνασίου, τουλάχιστον μέχρι στιγμής, καθώς στο γαλλικό σύστημα το Δημοτικό αποτελείται από πέντε τάξεις και το Γυμνάσιο από τέσσερις, όλες υποχρεωτικές.

Η εισαγωγή γίνεται στις δύο τελευταίες τάξεις του 5ετούς διάρκειας γαλλικού Δημοτικού. Εκεί, ένα τμήμα δίγλωσσων μαθητών επί δύο έτη διδάσκεται 4 ώρες την εβδομάδα τα νέα ελληνικά ως υποχρεωτικό γλωσσικό μάθημα σε προχωρημένο επίπεδο και επιπλέον 1 ώρα ένα μέρος από το μάθημα της Ιστορίας, διδακτικό αντικείμενο τόσο γλωσσικό όσο και πολιτιστικό, στη

νεοελληνική γλώσσα. Για το μάθημα της Ιστορίας, συνεργάζονται έλληνες και γάλλοι δίδγλωσσοι εκπαιδευτικοί και η ύλη παρακολουθεί τη διδασκόμενη από το γαλλικό αναλυτικό πρόγραμμα αναζητώντας τις αντιστοιχίες για το τι συνέβη κατά την εν λόγω περίοδο στην ελληνική ιστορία.

Το 'ξεδίπλωμα' όλων των πτυχών του εγχειρήματος επιτυγχάνεται στο Γυμνάσιο. Στο 4ετές γαλλικό Γυμνάσιο, το συγκεκριμένο τμήμα ακολουθεί ένα δίγλωσσο μοντέλο, που κατ' αναλογία εφαρμόζεται και σε άλλα γαλλικά σχολεία εντός και εκτός των συνόρων της χώρας, πάντα με τη συνεργασία γάλλων διδασκόντων και εκείνων της χώρας υποδοχής, στην προκειμένη περίπτωση ελλήνων εκπαιδευτικών. Ο βασικός κορμός μαθημάτων γίνεται σταθερά στη γαλλική γλώσσα αλλά με ενισχυμένη τη διδασκαλία γλωσσικών και μη μαθημάτων στην ελληνική:

- 4 ώρες την εβδομάδα γλωσσικού προγράμματος (Γλώσσα, Γραμματική, Λογοτεχνία)
- 2 ώρες Ιστορίας με κεφάλαια από το γαλλικό πρόγραμμα και γλώσσα διδασκαλίας τη νεοελληνική
- 1,5 ώρα αρχαίων ελληνικών βασισμένη στο αναλυτικό πρόγραμμα του ελληνικού Γυμνασίου με τις αναγκαίες προσαρμογές
- 1 ή 1,5 ώρα ενός μαθήματος θετικής κατεύθυνσης, που, ανάλογα με το έτος, είναι διαδοχικά η Φυσική, η Βιολογία και τα Μαθηματικά.

Ευχής έργο είναι το πρόγραμμα να ολοκληρώνεται στο 3ετές Λύκειο, δηλαδή στη μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση, αυτό όμως εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ανταπόκριση της ελληνικής Πολιτείας και τη βούληση εκ μέρους της για αναγνώριση ενός δίγλωσσου εκπαιδευτικού προγράμματος. Το εφαρμοζόμενο μοντέλο -σε άλλα γαλλικά σχολεία διεθνώς- προβλέπει ενίσχυση των ωρών διδασκαλίας της Λογοτεχνίας και της Ιστορίας στη γλώσσα της χώρας υποδοχής, δηλαδή στην περίπτωση μας της νεοελληνικής, γενικότερα την ενδυνάμωση της παρουσίας των μαθημάτων πολιτιστικού και γλωσσικού περιεχομένου (Γλώσσα - Λογοτεχνία), που φτάνουν τις 8 ώρες εβδομαδιαίως στις δύο τελευταίες τάξεις του Λυκείου παράλληλα με 2 ώρες διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας στη γλώσσα της χώρας υποδοχής, σ' ένα σύνολο διδακτικών ωρών που κυμαίνονται από 27 ως 36, ανάλογα με την επιλεγόμενη κατεύθυνση. Η διδασκαλία των τριών προαναφερθέντων μαθημάτων, καθώς και η εξέταση και βαθμολογία, ανατίθενται αποκλειστικά στην πλευρά της χώρας υποδοχής, επομένως στην περίπτωση μας σε ομάδα ελλήνων δίγλωσσων εκπαιδευτικών. Το βάρος της βαθμολογίας των μαθημάτων που διδάσκονται στη δεύτερη γλώσσα (εδώ η ελληνική) σ' ένα Απολυτήριο Λυκείου όπως το Ο.Ι.Β. (Orientation Internationale du ac Διεθνής Προσανατολισμός του Μπακαλορεά), είναι ιδιαίτερα σημαντικό: αντιστοιχεί στο 40% του συνόλου.

Ασφαλώς, απέναντι σ' ένα δίγλωσσο εκπαιδευτικό μοντέλο υπάρχει θετική στάση αλλά υπάρχουν και επιφυλάξεις. Για το λόγο αυτό, είναι σκόπιμο να διευκρινιστούν από την αρχή κάποια προαπαιτούμενα καθώς και να εξεταστούν ορισμένες ιδιαιτερότητες και προϋποθέσεις. Για να είναι το μοντέλο αυτό επωφελές, απαιτείται ένα στοιχειώδες επίπεδο γνώσης και στις δύο γλώσσες διδασκαλίας και όχι ιδιαίτερα ικανοποιητικό στη μία ενώ στην άλλη σημειώνεται σημαντική υστέρηση. Μαθητές που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες μαθησιακές

δυσκολίες δεν ενδείκνυται να παρακολουθήσουν ένα τέτοιο πρόγραμμα, διότι αντί για εμπλουτισμό των γνώσεων και στις δύο γλώσσες και ευχέρεια χειρισμού τους, επέρχονται συχνά συγχύσεις και οι δυσκολίες επιτείνονται. Ακόμη, αν και το πρόγραμμα αυτό έχει αποδειχθεί από την εξαετή εφαρμογή του ιδιαίτερα θετικό και αποδοτικό στην εκμάθηση και των δύο γλωσσών για μαθητές με διττή εθνική και πολιτιστική ταυτότητα όπως τα παιδιά μικτών γάμων, εμφανίζει μικρότερα ποσοστά σχολικής επιτυχίας όταν στις μικτές οικογένειες υπάρχει συγκρουσιακή κατάσταση ανάμεσα στις δύο γλώσσες και κουλτούρες ή πιο συγκεκριμένα ανάμεσα στους φορείς τους που συνήθως είναι οι δύο γονείς. Και αυτό διότι το συγκρουσιακό κλίμα στην οικογένεια έχει την αντανάκλασή του στην ψυχική ισορροπία του μαθητή ή της μαθήτριας και επηρεάζει τις επιδόσεις του. Σε γενικές γραμμές ωστόσο, τα αποτελέσματα είναι θετικά και οι συγκεκριμένοι μαθητές βελτιώνουν την ικανότητα χειρισμού και των δύο γλωσσών, τόσο στον προφορικό όσο κυρίως στο γραπτό λόγο και μάλιστα σε ποικίλες εκφράσεις του, χωρίς μάλιστα να 'γκετοποιούνται' και να ξεχωρίζουν από τους υπόλοιπους μαθητές που παρακολουθούν αυτούσιο το γαλλικό αναλυτικό πρόγραμμα. Και τα δύο αυτά τελευταία στοιχεία καταγράφονται ως ιδιαίτερα σημαντικά.

Οι καινοτομίες του 'μοντέλου' αυτού, σε σύγκριση με προγράμματα άλλων σχολείων όπου διδάσκονται μαθήματα σε περισσότερες της μιας γλώσσες (π.χ. αγγλική, γερμανική), είναι συγκεκριμένες. Αφορά το ξένο τμήμα ενός σχολείου, όπου για πρώτη φορά στο αναλυτικό διδακτικό πρόγραμμα μιας άλλης χώρας ενισχύεται κατ' αυτόν τον τρόπο η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, εμμέσως και του πολιτισμού. Εντάσσεται μάλιστα σ' ένα δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα χώρας - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιλαμβάνει ακόμη την υποχρεωτική διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής στο πλαίσιο του ωρολόγιου προγράμματος ενός ξένου εκπαιδευτηρίου, κάτι που αποτελεί το μοναδικό ανάλογο παράδειγμα στη χώρα μας. Καλύπτει μαθήματα τόσο θεωρητικής όσο και θετικής κατεύθυνσης, επομένως ποικίλη ορολογία, γεγονός που επιτρέπει μεγαλύτερη νοητική και γλωσσική ευελιξία. Προϋποθέτει συνεργασία εκπαιδευτικών που προέρχονται από διαφορετικές εθνικότητες και συστήματα, επομένως και συνδυασμό παιδαγωγικών φιλοσοφιών. Τέλος, αποβλέπει σε Απολυτήριο βασισμένο σε ποικίλες γλώσσες και σε εκπαιδευτική συνεργασία, επομένως σε τίτλο σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που μπορεί να τυγχάνει κοινής αναγνώρισης, ανοίγοντας το δρόμο σ' αυτήν την προοπτική.

Ποιοτικά χαρακτηριστικά και προοπτικές

Μεγαλύτερη σημασία από την περιγραφή των χαρακτηριστικών ενός δίγλωσσου παιδαγωγικού προγράμματος, έχουν ασφαλώς τα ποιοτικά στοιχεία.

Κατά πρώτον, πρόκειται για ένα πρόγραμμα που συνδυάζει α. ύλη δύο εκπαιδευτικών συστημάτων, επομένως τη μεταξύ τους προσέγγιση, β. διδάσκοντες προερχόμενους από διαφορετικά παιδαγωγικά μοντέλα, επομένως 'συνάντηση' ή έστω συνύπαρξη διαφορετικών παιδαγωγικών προσεγγίσεων, γ. ποικίλες γλώσσες (γαλλική, νεοελληνική, αρχαία ελληνική), άρα και κουλτούρες.

Κατά δεύτερον, προσφέρει στους μαθητές τους οποίους αφορά - παράλληλα με σημαντική πρόοδο στην ελληνική γλώσσα- μεγαλύτερη ευελιξία,

γλωσσική αλλά και γενικότερη, με διδασκαλία της ορολογίας των θετικών μαθημάτων σε δύο γλώσσες ταυτόχρονα.

Κατά τρίτον, ευνοεί τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας με πολιτιστικές δραστηριότητες: περισσότερες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και εκθέσεις, θεατρικές παραστάσεις, διαλέξεις, παρουσίαση εργασιών και στις δύο γλώσσες... Ενισχύεται έτσι ο πολιτισμικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού έργου.

Κατά τέταρτον, το πρόγραμμα αυτό υιοθετεί εκ των πραγμάτων διαπολιτισμικές πρακτικές και ανταποκρίνεται σε μια κοινωνία πολυπολιτισμική όπως είναι η κοινωνία του αύριο. Η πολυγλωσσία ως μέσο για μια διαπολιτισμική προσέγγιση, συνιστά βασική πτυχή του 'παιδαγωγικού concept'. Δεν καταργεί τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα ούτε την πρώτη γλώσσα. Υφίσταται παράλληλα με αυτά, εμπλουτίζοντας το 'χάρτη' της εκπαίδευσης.

Κατά πέμπτον, έχοντας κατά νου την κοινωνία του αύριο, ανοίγει για τους σημερινούς εφήβους ένα ευρύτερο φάσμα επαγγελματικών προοπτικών, με εφόδια την καλώς εννοούμενη προσαρμοστικότητα (σ' ένα σχολείο όπου συνυπάρχουν αρμονικά 33 εθνότητες), την πολυγλωσσία, ενώ ευκαίριο είναι να προετοιμάζει το έδαφος και για κοινά αναγνωριζόμενους τίτλους σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Με ορίζοντα την επαγγελματική προοπτική, η ολοκλήρωση του προγράμματος των classes internationales αποβλέπει και στην καθιέρωση ενός Απολυτηρίου 'ελληνο - γαλλικού τύπου', για τους συγκεκριμένους αποφοίτους με αυτή τη σχολική 'διαδρομή'. Ενός Απολυτηρίου με κοινή αναγνώριση από τα δύο κράτη, Ελλάδα και Γαλλία, αλλά και ευρύτερα, ως προς την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στον επαγγελματικό στίβο.

Βεβαίως, τα τεχνικά ζητήματα υπολογισμού και συνδυασμού της βαθμολογίας στις διαφορετικές γλώσσες διδασκαλίας αποτελούν αντικείμενο προς μελέτη. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι οι ανοιχτοί ορίζοντες εκ μέρους της Πολιτείας και ευρύτερα η ευρωπαϊκή προοπτική της εκπαίδευσης. Άλλωστε, ισχύει το προηγούμενο της Γερμανίας, όπου το σύστημα εφαρμόζεται με επιτυχία εδώ και αρκετά χρόνια, με το 'Habi - ac' (Habitu- accalauriat) ως κοινά αναγνωριζόμενο Απολυτήριο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι πρόκειται για μοντέλο ευέλικτο. Ενδεικτικό γι' αυτό είναι επίσης το γεγονός ότι σε σχολεία της γαλλικής επικράτειας λειτουργούν κατά την τελευταία 25ετία δίγλωσσα παιδαγωγικά προγράμματα με μεγάλη ποικιλία στη δεύτερη γλώσσα (ισπανική, γερμανική, αγγλική, ιαπωνική... - με χαρακτηριστικά παραδείγματα το Lycie International του Ferney-Voltaire και της Lyon).

Σαν επίλογος

Το πρόγραμμα είναι ανοιχτό σε βελτιώσεις και προσαρμογές, στην εξέλιξη. Εξάλλου, αυτή την εξέλιξη και την προσπάθεια ανταπόκρισης σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνική πραγματικότητα θέλει να υπηρετήσει. Επιδιώκει να εφαρμόσει εκπαιδευτικές πρακτικές με το φίλτρο μιας διαπολιτισμικής παιδαγωγικής αντίληψης. Επιχειρεί να αποτελέσει μια συμβολή στον αναπτυσσόμενο διάλογο για πολύγλωσσα εκπαιδευτικά συστήματα και τίτλους σπουδών με κοινή αναγνώριση, που ανοίγουν το δρόμο για το σχολείο του

μέλλοντος. Το γαλλικό μοντέλο δε διεκδικεί βεβαίως την αποκλειστικότητα, καθώς δίγλωσσα παιδαγωγικά προγράμματα, πέραν των 'Ευρωπαϊκών Σχολείων', εφαρμόζονται σε αρκετές άλλες χώρες όπως η Σουηδία ή η Γερμανία. Το ευκαίιο είναι να διεξαχθεί επί της ουσίας και σε βάθος ένας ευρύτερος διάλογος για τα διαπολιτισμικά και πολύγλωσσα συστήματα, ακριβώς λόγω της ξεχωριστής τους βαρύτητας στον 'εκπαιδευτικό χάρτη της επόμενης μέρας'. Γιατί το ζητούμενο είναι μια σύγχρονη εκπαίδευση ικανή να εξασφαλίζει υψηλό μορφωτικό επίπεδο στο κοινωνικό σύνολο, συνδυάζοντας ευρυμάθεια, πολυπολιτισμικότητα και κριτικό πνεύμα. Κάτι τέτοιο αποτελεί προτεραιότητα για τον εκπαιδευτικό κόσμο.